

NYTT LEDARSKAP FÖR VÄSTMANLAND

Centerpartiet Västmanlands
länsprogram 2018 - 2022
2018-04-21

NÄRODLAD
POLITIK

Centerpartiet

Innehållsförteckning

NYTT LEDARSKAP FÖR VÄSTMANLAND	3
LÅT INTE SVERIGE KLYVAS	4
Centerpartiet vill bryta den sociala klyvningen	4
Lika möjligheter	4
Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv	4
Integration och migration	5
Tillgängligt kultur- och idrottsliv	6
Ideell sektor och folkbildning	7
Alla jobb behövs	7
Fler livskraftiga småföretag som skapar jobb	8
Ta bort trösklarna till arbetsmarknaden	9
Regional utveckling	10
Landsbygdssäkra Västmanland	11
Kollektivtrafik och infrastruktur	12
SVERIGE BEHÖVER GRÖN TILLVÄXT	13
Regional hållbarhet	14
Klimat och energi	14
Grönka och djur i livsmiljön	15
TRYGGHET I HELA LANDET	16
Nära välfärd	16
Familjepolitik	17
Sjukvårdsprogram	18

Nytt ledarskap för Västmanland

Västmanland är ett fantastiskt län som dock behöver ett nytt ledarskap som för Västmanland framåt!

För många är Västmanland ett genomfartslän, ett län där människor färdas och gods fraktas på väg någon annanstans. Men vi som bor och lever här vet att i Västmanland finns allt!

Här finns fantastiska boendemiljöer oavsett om du vill bo i staden eller på landsbygden, här finns ett aktivt näringsliv med stora internationella företag och mängder med små företag inom en rad olika branscher, här finns en levande landsbygd med aktiva jord- och skogsbruksföretag. Här finns en växande besöksnäring, ett aktivt föreningsliv och ett spännande kultur- och fritidsutbud. Här finns bra service i kommuner och landsting och en resurs för högre utbildning genom Mälardalens högskola och Sveriges Lantbruksuniversitet.

I Västmanland är det nära till naturen och ändå finns storstaden på pendelavstånd. Vi ingår i en större arbetsmarknadsregion centralt belägen i landet. Därför är pendling inom och utom länet vardag för många länsbor.

Vi Centerpartister tror på Västmanland. Vi tror på länets möjligheter att ytterligare utvecklas som en del av en större region där folkvalda politiker har ansvar för tillväxt och utveckling.

En positiv utveckling av Västmanland förutsätter att vi tar vara på människors engagemang och vilja och förmåga att ta ansvar inte enbart för sig själva utan också för andra. Det civila samhället är en viktig katalysator för demokrati och delaktighet.

Fungerande transportinfrastruktur genom vägar, järnvägar, luft och sjöfart är avgörande för att länets resurser och potential ska kunna tas tillvara. Likaså är bredbandsinfrastrukturen helt avgörande för att hela länets möjligheter ska komma till nytta.

Vi Centerpartister ser nyttan med de många små och medelstora företagen i Västmanland. Att stärka företagens möjligheter att utvecklas, genom ett bra företagsklimat och ändamålsenliga lagar och regler, är därför betydelsefullt för framtiden och arbetsmarknaden i länet.

Centerpartiet vill vara med och ta ansvar för en långsiktig hållbar utveckling i Västmanland. Ett aktivt klimat och miljöarbete och en grön tillväxt är grunden för en positiv framtid.

Centerpartiet står för närodlat politik. En politik där besluten fattas nära de människor som berörs. Eller direkt av människor själva.

Inför valet 2018 fokuserar Centerpartiet på reformer som handlar om att möta utmaningar inom tre områden

- Låt inte Sverige klyvas
- Sverige behöver grön tillväxt
- Trygghet i hela landet

Du som röstar har möjlighet att ge Sverige och Västmanland ett nytt ledarskap i september!

Låt inte Sverige klyvas

Den svenska ekonomi går bra och vårt välstånd växer men alla får inte samma chans. Det finns en tudelning och en klyvning som skär genom många fronter. Centerpartiet vill vända denna utveckling. Om vi klarar av att möta utmaningarna, kan vi stoppa klyvningen i samhället.

Centerpartiet vill bryta den sociala klyvningen

Tudelningen av arbetsmarknaden är den största utmaningen. Å ena sidan finns välutbildade bland vilka arbetslösheten är låg, å andra sidan finns människor som aldrig fått möjlighet att etablera sig, framför allt nyanlända i synnerhet utrikes födda kvinnor, unga i utanförskap, men även personer med funktionsnedsättning.

Trösklarna till arbetsmarknaden måste sänkas genom lägre kostnader på jobb och företagande. Matchningen behöver förbättras bland annat genom att släppa in en mångfald av arbetsförmedlare. Det måste också bli möjligt att börja sitt första jobb med en inledningsvis lägre lön, för att sen arbeta sig uppåt i lönetrappan.

Fler vägar in på arbetsmarknaden för den som saknar arbetslivserfarenhet är centralt för att bryta tudelningen på arbetsmarknaden.

Lika möjligheter

För Centerpartiet är det självklart att alla människor ska kunna delta i samhälls- och arbetslivet, oavsett om du har en funktionsnedsättning i form av ett fysiskt rörelsehinder, en medicinsk eller psykisk funktionsnedsättning.

Samhällsfunktioner ska vara lättillgängliga för alla. Det handlar om en fungerande färdtjänst och tillgång till arbetsmarknaden såväl som stadsplanering med gator, parkeringar, parker och det offentliga rummet. Kommuner och Region har ett ansvar att tillgodose krav om tillgänglighet.

Våra förslag

- Ta tillvara på funktionshindersorganisationernas kunskaper vid planering och byggnation.
- Stöd samarbetet mellan länets kommuner, region och funktionshindersorganisationer.
- Använd modern teknik för att anpassa arbetsplatser och offentliga miljöer.

Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv

Centerpartiet arbetar strategiskt för att förändra strukturer. Därför har vi som mål att få fler kvinnor i ledande positioner oavsett om det är i politiska församlingar eller i olika chefspositioner inom offentliga myndigheter, kommun, region eller i det privata näringslivet. Centerpartiet uppmuntrar föräldrar att dela lika på föräldraledigheten. Kvinnors större uttag av föräldraledighet är ofta grunden till dagens löneskillnader mellan kvinnor och män. Det ojämställda uttaget av föräldraledighet leder också till att det är svårare för kvinnor att göra karriär.

Offentligt ägda bolag och styrelser ska ha som mål att ha minst 40 % av endera könet i styrelserna eller som ordförande.

Fördelningen av offentliga medel, exempelvis företagsfrämjande medel, måste representera kvinnors och mäns företagande, i relation till dess andel.

Våra förslag

- Lika arbete ska ge lika lön.
- Offentliga bolagsstyrelser ska ha som målsättning att minst 40 % av endera könet ska finnas representerade.

Integration och migration

Alla människors lika värde och rättigheter är grunden för Centerpartiets politik. Därför är det självklart för oss i Centerpartiet att personer från andra länder ska ges samma möjligheter att komma in i och delta i samhälls- och arbetslivet, som den som är född i Sverige.

Nya kulturer berikar alltid ett samhälle, enligt vår syn. Men det händer inte av sig självt. För att ta tillvara nya människors kunskaper och synsätt krävs att stat, kommun och region tar ett stort ansvar tillsammans med det civila samhället. När människor kommer till Sverige från andra länder, ofta flyende från brinnande krigszoner, har staten tillsammans med kommuner och region ett stort ansvar för mottagandet av de nyanlända som vill bygga ett nytt liv i Sverige. Centerpartiet vill se ett fortsatt starkt samarbete mellan landets alla kommuner och Migrationsverket där grunden är att staten måste ta ett tydligt ekonomiskt ansvar så att alla kommuner har samma möjligheter att ta emot asylsökande och flyktingar. Men det är också viktigt att Sverige och vår regering jobbar aktivt inom EU för att få en aktiv flykting- och migrationspolitik i hela EU. Alla EU:s länder har ett ansvar för de som kommer till EU och vill få möjlighet att stanna här, därför behövs en mer likvärdig politik för att vi gemensamt ska kunna ge flyktingar möjligheterna att bygga sina nya liv i fredens Europa.

Den största outnyttjade potentialen som vi idag har i Sverige finns ofta bland de människor som flytt till Sverige. Det kan röra sig om läkare som kör buss, ingenjörer som bedriver närbutik eller sjuksköterskan som städar. Detta är enligt Centerpartiet slöseri med kunskaper. Därför måste det bli lättare att tillgodoräkna sig sin utbildning från sitt hemland så att alla människor får möjligheten att nyttja sina erfarenheter och praktisera sina kunskaper fullt ut även i sitt nya hemland Sverige. Att de människor med högre utbildning ändå hittar sin försörjning i andra näringar visar på en företagsamhet som Sverige och Västmanland inte har råd att låta gå förlorad.

Språk och jobb är de absolut viktigaste delarna för att nyanlända ska kunna integreras i vårt län. Med språk kommer ofta jobb möjligheterna, men barriären däremellan måste överbyggas. Arbetsplatsen är ofta den naturliga scenen för att få praktisera det nya språket, men ges inte möjligheterna att komma till arbetsplatsen kommer språkkunskaperna automatiskt att stagnera. Centerpartiet vill att möjligheterna till jobb och praktik ska erbjudas snabbare och att det ska ske i tät samverkan med närings- och föreningsliv i länets alla kommuner. Nyanlända får därigenom en naturlig koppling och hemvist i vardagen samtidigt som språkkunskaperna förbättras i kontakten med människor. Vi vill också att fler kommuner i länet jobbar aktivt med att hitta värdfamiljer eller mentorer för att ge immigranter ett starkare stöd. Det finns goda exempel både i länet och i landet som vi kan lära av för att förbättra mottagandet i våra kommuner.

Våra förslag

- Staten ska ta ett större ekonomiskt ansvar för nyanlända fram till självförsörjning.
- Det måste bli lättare att validera sin utbildning från hemlandet.
- Alla kommuner i länet ska jobba aktivt med värdfamiljer/mentorskap för att förenkla nyanländas etablering på arbetsmarknaden och i samhället.
- Fler ingångsjobb för att förbättra chanserna för de nyanlända som har allra svårast att ta sig in på arbetsmarknaden.

Tillgängligt kultur- och idrottsliv

Hela Västmanland ska präglas av att det satsas på tillgänglig kultur och idrott utifrån flera aspekter. Den socioekonomiska aspekten innebär att alla ska ha råd att delta, den fysiska aspekten som berör tillgängligheten för personer med funktionsvariationer samt den geografiska aspekten om kultur och idrott i hela länet. Tillgängligheten handlar både om att uppleva kultur och idrott men också att ha möjlighet att skapa själv.

Kultur

Kulturen har sitt egenvärde men är samtidigt betydelsefull för ett hållbart samhälle. Kulturen bör också kunna ses utifrån ett välfärdsperspektiv. Genom kulturen kan vi lära oss att se saker ur olika perspektiv vilket i sin tur främjar både tolerans, förståelse, kreativitet och mångfald. Konst, kultur och bildning är civilisationens kärna. Där ryms våra samlade erfarenheter i mångfacetterad form där vi kan få förståelse för oss själva, varandra, vårt förflutna och vår samtid. En viktig kulturbärare är hembygdsrörelsen och det är viktigt för såväl kulturens bevarande som utveckling att det lokala hembygdsarbetet får fortsatta möjligheter att stärkas och utvecklas.

För att alla i länet ska kunna få tillgång till ett aktivt kulturliv vill Centerpartiet ha en balans mellan satsningar på institutioner och det breda kulturlivet. Centerpartiet vill att samlingslokaler runt om i länet används som aktiva kulturscener för att sprida kultur i hela länet. Det är också viktigt att stödja innovativa och nyskapande verksamheter och samarbeten såväl inom som utanför länets gränser. Tar vi tillvara på digitaliseringen och den nya informationstekniken kommer vi kunna skapa nya mötesplatser och nya utbyten som gynnar kulturens utveckling.

Idrott

Många människor, i olika åldrar, rör sig mellan olika kultur-, idrotts-, friluft- och fritidsområden. Därav vikten av samverkan mellan kultur och idrott. Kultur och idrott har det gemensamt att båda är bra för hälsan samt är tillväxtfaktorer för det lokala samhället. Idrotten bör också betraktas utifrån ett välfärdsperspektiv.

Idrottsrörelsen är en av Västmanlands och landets absolut största folkrörelser och en viktig del i det västmanländska civilsamhället. Idrotten skär tvärs igenom hela samhället och berör större delen av länets invånare och besökare. Strömsholm har blivit ett starkt fäste för hästnäringen i hela Sverige. Här ser vi ett behov av att från hela länet främja och utveckla den kompetens som finns där.

Våra förslag

- Arbeta för en årlig utökad statlig satsning till samverkansmodellen (lokala och regionala kulturplaner).
- Arbeta för ett tillgängligt kultur- och idrottsliv i hela länet, bland annat genom stöd till samlingslokaler så att mötesplatser finns tillgängliga för föreningslivet.

- Utveckla ett vitalt, regionalt musik- och teaterliv.
- Verka för att få fler spontanidrottsplatser.

Ideell sektor och folkbildning

Västmanlänningarnas möjlighet till delaktighet och inflytande i det demokratiska samhället är avgörande för att vi ska ha både råd och möjlighet att utveckla och bibehålla vår välfärd. Det ideella engagemanget i länet är stort och ofta en förutsättning för att allt som behöver göras i länet blir gjort. Den ideella sektorn och civilsamhället har exempelvis gjort och gör mycket för att integrationen ska fungera i länet. Integrationsarbetet har verkligen visat på vilken kraft den ideella sektorn besitter.

Centerpartiet anser att den ideella sektorns fria och frivilliga arbete ska ges ökad betydelse och erkännande och att samspelet mellan det offentliga, privata och ideella ska tydliggöras och tas tillvara. Den ideella sektorn ska aldrig ses som lösningen på välfärdens frågor utan ska vara ett komplement till det offentliga och privata.

Folkbildningen med studieförbunden och folkhögskolorna är idag en nyckelresurs för att minska utbildningsklyftorna i samhället och synliggöra mångfaldens potential. Via folkbildningen finner människor vägar ut ur utanförskap, till delaktighet, egenmakt, kompetens och jobb. Folkbildningen erbjuder möjligheter till etablering och delaktighet för nya svenskar och nationella minoriteter. Folkbildningen i regionen ska vara tillgänglig för alla, och särskilt för dem som mött hinder i andra utbildningsformer och eller har funktionsnedsättning.

Centerpartiet ser också folkbildningen som en tydlig kraft mot antidemokratiska tendenser i länet. Folkbildningen är garanten för att människor har möjlighet till bildning under hela sitt liv. Folkbildningen har idag också en stor betydelse för kulturlivet i länet både vad gäller att själv skapa kultur men också att vara arrangör av kulturupplevelser i hela länet.

Våra förslag:

- Region Västmanland ska utarbeta en strategi för hur den privata och ideella sektorn kan samspela med den offentliga verksamheten.
- Regionen Västmanland och kommunerna ska öka samarbetet med folkbildningen för att minska bildningsklyftor och minskat utanförskap.
- Ge folkbildningen ökad betydelse som arena för kulturupplevelser genom att både skapa kultur och få kulturella upplevelser på mindre orter och platser.

Alla jobb behövs

Idag arbetar cirka 1,2 miljoner människor i välfärden. De kommande tio åren ökar både antalet barn och äldre i befolkningen kraftigt. Antalet personer i arbetsför ålder ökar däremot betydligt mindre och i vissa delar av landet minskar antalet. Välfärden kommer att behöva öka antalet anställda med omkring 200 000 personer fram till 2026, därutöver förväntas cirka 300 000 medarbetare gå i pension under perioden. Totalt finns ett behov av 500 000 nya medarbetare i välfärdssektorn fram till 2026.

Lägg därtill de pensionsavgångar som sker inom den privata sektorn och de ökande behov som finns inom vissa branscher.

Ny teknik, förändrat arbetssätt och arbetsorganisation blir nödvändigt för att klara välfärden. Men ännu viktigare är att se till att de som idag står utanför arbetsmarknaden får tillgång till denna. Detta gäller inte minst många nyanlända. Människor måste få möjlighet att gå från bidrag till arbete.

Ett ha ett eget arbete att gå till är grunden för självbestämmande och egenförsörjning men är också en dörr till delaktighet i samhället.

Fler livskraftiga småföretag som skapar jobb

Centerpartiet har en grundmurad tro på att utvecklingskraften finns i hela länet, givet att människor får rätt förutsättningar. Men livsvillkoren ser ofta olika ut, städer, tätorter, byar och landsbygd möter olika utmaningar även i Västmanland. För att Sverige och Västmanland ska må riktigt bra behöver människor i alla delar av landet och länet ha möjlighet att bidra.

Den snabba urbaniseringen är en stark global trend och över hälften av världens befolkning bor i städer. Urbaniseringen får stora konsekvenser. Människor på landsbygden och i småorter oroar sig för avfolkning, för nedläggningshotade skolor och för minskad service. Samtidigt finns en outnyttjad potential för en ökad sysselsättning och inflyttning, för detta spelar livskraftiga och växande småföretag en nyckelroll.

I Sverige är det småföretagen som är våra jobbskapare, här skapas fyra av fem nya jobb. Därför är det viktigt att administration, pålagor och regler förenklas och minskas så att arbetsbördan för företagare blir mindre.

Uppåt en halv miljon människor är fortfarande i utanförskap, trots att fler har jobb. Det finns en tudelning i utanförskapet, mellan unga och medelålders, mellan utlandsfödda och inrikes födda och mellan lågutbildade och högutbildade.

Centerpartiet arbetar varje dag för att ge människor möjligheter att bo och arbeta i alla delar av landet. Grunden för detta är goda villkor för nya och växande företag på landsbygden, i mindre orter och i städerna.

I kommuner, landsting och regioner är arbetet med ett gott lokalt företagsklimat avgörande för jobben. Goda lokala och regionala förutsättningar är centrala för att företag ska kunna starta och växa. Att förbättra förståelsen och attityden för företagande lokalt och regionalt är en viktig pusselbit i att skapa ett bättre företagsklimat. Centerpartiet ska vara pådrivande i varje kommun för ett bra företagsklimat genom attraktiva möjligheter till etablering, enkla tillämpningar av regler och korta handläggningstider. Att införa ”rättviksmodellen” tillväxt och tillsyn är ett sett att driva på för tydligare regler gentemot företagen. Surahammar har som första kommun börjat arbeta efter denna modell och fler kommuner bör följa Surahammars exempel.

Våra förslag

- Gör det enklare att driva företag.
- Inför högkostnadsskydd för sjuklön som ger småföretag ersättning från första sjukdagen.
- Fler kommuner ska införa rättviksmodellen¹ för tillväxt och tillsyn.

---

¹ [Rättviksmodellen, eller Tillväxt och tillsyn är en modell för kommunens tillsyn och kontroll av näringslivet](#)

Ta bort trösklarna till arbetsmarknaden

Sverige har fått fler i arbete. Men det är fortfarande svårt för många att få in en fot på arbetsmarknaden. Lagar och regler utgår främst från de som redan har jobb. Grundläggande för att skapa en bättre arbetsmarknad för unga är att skapa en modern, flexibel arbetsrätt som inte gynnar vissa grupper på andras bekostnad. Genom reformer kan trösklarna till arbetsmarknaden bli lägre. Detta är särskilt viktigt för alla de unga som idag inte har ett jobb att gå till.

Väl fungerande grundskola och gymnasium ger unga människor förutsättningar att klara arbetslivets utmaningar. Praktiska yrkeskunskaper behöver uppvärderas. Teoretisk utbildning står inte mot praktisk, båda är lika värdefulla. Det måste vara möjligt att komplettera sin utbildning som vuxen om man inte vill välja mellan praktisk och teoretisk utbildning.

Lärlingsidén behöver stärkas. Att företagen utformar en praktisk utbildning med hög kvalitet som övergår i jobb, och får stöd och teori från skolan ger bra möjligheter till jobb. Centerpartiet vill att fler skall få möjligheten att lära sig jobbet på jobbet.

Kvaliteten och attraktiviteten inom lärlings- och yrkesutbildningarna på gymnasiet behöver stärkas. Yrkeshögskolan behöver fler platser som matchar näringslivets behov. Även på kommunal nivå är det viktigt med nära samarbete med näringslivet så det blir möjligt att erbjuda bra bryggor till utbildningen och för att svara upp mot företagens kompetensbehov.

Vi vill införa ett ingångsavgift där arbetsgivaravgiften slopas under de två första årens arbete. På så sätt kan många fler komma in på arbetsmarknaden och få ett jobb. Framförallt unga och de många nyanlända som idag är arbetslösa.

En central fråga för en väl fungerande arbetsmarknad är en effektiv matchning och att kompetensförsörjningen prioriteras högre och utefter arbetsmarknadens behov.

Den statliga Arbetsförmedlingen lider både av brist på effektivitet och brist på förtroende. Vi vill göra om Arbetsförmedlingen i grunden. Arbets sökande behöver få ökad makt att välja sin förmedlare genom en jobbpeng som följer den arbetssökande till den förmedling hen väljer. Genom fler aktörer, ökad makt hos den enskilde och bättre matchning mellan arbetsgivare och arbetssökande kan fler få jobb.

I Västmanland ska arbetsförmedlarna ha ett nära samarbete med företagen, kommunen, Region Västmanland och Försäkringskassan. Dels för att den enskilde inte ska ramla mellan stolarna och dels för att med gemensamma åtgärder och satsningar får fler jobb eller utbildning. ”Jobba i Västerås” är ett bra exempel på detta som kan kopieras i fler kommuner i länet.

Utbildningen i Västmanland ska ha en hög nivå. Avgörande för ungdomar att få jobb är att man genomgått gymnasieutbildning. Förutsättningen för att klara gymnasiet sker genom att fler klarar godkänt i grundskolan. Centerpartiet driver på för att se till att det finns bra resurser till grundskolorna i länet.

Den högre utbildningen som i Västmanland utgörs av Mälardalens Högskola, Skogsmästarskolan och Ridskolan Strömsholm är en viktig motor för den regionala tillväxten. Vi kan via högskolans utbildningar säkra upp kompetensförsörjning till vård, skola och skogsnäring samtidigt som näringslivet i länet har tillgång till välutbildad arbetskraft. Vi vill se mer samarbete mellan högskola och näringsliv för en bättre matchning gällande kompetensförsörjning samt utveckling av innovationer oavsett om idén startar i företaget eller på högskolan. På det sättet gör vi västmanländska företag mer konkurrenskraftiga. För att

stimulera samverkan anser vi att man bör väga in samverkansformer i de tilldelningskriterier som finns och som avgör hur stort statligt stöd som en högskola eller ett universitet får.

Våra förslag

- Reformera Arbetsförmedlingen och inför jobbpeng.
- Införa ingångsavgifter med slopad arbetsgivaravgift under de två första åren.
- Stärk samverkan mellan högskolan och näringslivet samt offentlig sektor.
- Ge ökade anslag till de högskolor/universitet som har ett aktivt samarbete med näringslivet.

Regional utveckling

Centerpartiet företräder en närodlat politik som innebär att beslut skall fattas så nära människorna som möjligt. Därför tycker vi i Centerpartiet att folkvalda politiker aktivt ska leda regionens utveckling för både tätorter och landsbygd. Centerpartiet vill även se en decentralisering av fler beslut från statlig till regional nivå. Regionerna bör exempelvis få behålla mer av de resurser och intäkter som skapas regionalt så att det kan användas för den regionala utvecklingen i länen. Decentralisering flyttar makten närmare människorna och ger regionen ett kraftfullt instrument för dess utveckling.

I Region Västmanland kommer en ny regional utvecklingsstrategi tas fram under mandatperioden. En strategi som ska ge regionen utvecklingskraft, fler företag och nya jobb. I länet finns många stora viktiga företag, alldeles för få småföretag och ett aktivt skogs- och jordbruk. Inom de gröna näringarna finns också flera av lösningarna för att skapa ett mer hållbart samhälle. Detta diversifierade men ändå sammanlänkade näringsliv måste genomsyra den nya utvecklingsstrategin så att hela länets näringsliv synliggörs och tillåts utvecklas. Att skapa en gemensam innovationskraft mellan den gröna näringen och industrin kan skapa nya möjligheter till utveckling för hela länet.

Den regionala livsmedelsstrategin som tas fram under ledning av Länsstyrelsen behöver få konkreta mål för livsmedelsförsörjningen i länet. Livsmedelsstrategin måste också ses som en del av den regionala utvecklingen. Region Västmanland och länets kommuner behöver därför arbeta aktivt för att påverka och sedan uppfylla livsmedelsstrategin. Konkret handlar det bland annat om när Region Västmanland och länets kommuner ska upphandla livsmedel så ska upphandlingen utformas så att den stärker länets livsmedelsproduktion och minskar miljö- och klimatpåverkan från bland annat transporter.

De gröna näringarnas nyckelroll för framtida miljö – och klimatlösningar måste som helhet få ett större utrymme i den kommande regionala utvecklingsstrategin.

Det regionala utvecklingsarbetet ska ge regionen det välstånd som behövs för att ge människor i hela regionen ett bra liv, en bra miljö samt en effektiv och bra offentlig och kommersiell service. Arbetsmarknaden behöver utvecklas för att tillgodose näringslivets och offentlig sektors arbetskraftsbehov. Inte minst för att aktivt etablera nyanlända och arbetslösa på arbetsmarknaden.

Regionen ska använda sina egna medel, statliga insatser, strukturfonder och bland annat Almi samt samordna dessa så att de tillsammans kan nå regionens utvecklingsmål. Regionerna bör därför snarast inrätta en regional utvecklingsnämnd för en fokuserad politisk process som demokratiskt förankrar regionens utveckling.

I det arbetet ingår ett aktivt stödande av kvinnligt företagande samt stimulansåtgärder för befintliga företag.

Besöksnäringen och turismen i länet kan växa sig större. Nationellt är besöksnäringen den näringsgren som växer mest och snabbast, de tendenserna syns även i länet med ökande antal gästnätter och flera upplevelser i världsklass. Att ta del av den lokala maten och matkulturen lockar allt fler till Sverige och Västmanland. Centerpartiet vill utöka dessa upplevelser genom att tillåta gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker i Sverige.

För att utveckla turismen i länet vill Centerpartiet att det bildas ett bolag för länets turistverksamhet och som agerar och styrs gemensamt med länets turistföretagare.

Utbildning, fortbildning, kurser och livslångt lärande är viktiga för människors och företags välbefinnande och konkurrenskraft och för regionens förmåga att utvecklas. Regionen ska därför tillsammans med andra aktörer, skapa utvecklingsformer som är anpassade för arbetsgivarnas och människornas behov i hela regionen. En aktiv region skapar förutsättningar för hela bygdens utveckling. Arbete och välstånd ger såväl en bra folkhälsa som ett ekonomiskt underlag för vidareutvecklingen av vår gemensamma hembygd. Regionen har därför ett stort ansvar.

Våra förslag

- Företagandet ska stärkas för att skapa tillväxt i hela regionen.
- Arbetsmarknaden ska utvecklas i hela regionen.
- Landsbygden och tätorterna är viktiga för regionens utveckling.
- En ny regional utvecklingsstrategi ska tas fram.
- Region Västmanland ska ta ett politiskt ledarskap för den regionala livsmedelsstrategin.
- En regional utvecklingsnämnd ska inrättas inom Region Västmanland.
- Bilda ett turismbolag tillsammans med näringen – Visit Västmanland.
- Utbildning och kultur ska stödjas och utvecklas för att stärka människor och regionen.

Landsbygdssäkra Västmanland

För att vi på sikt ska få en positiv och hållbar utveckling i hela länet krävs att alla beslut som fattas såväl nationellt, regionalt som lokalt är landsbygdssäkrade. En konsekvensanalys ska alltid göras. Vi vill att beslutsfattare ska veta vilka konsekvenser olika beslut får för utvecklingen på landsbygden.

För Centerpartiet är en levande landsbygd motorn i den gröna omställningen till ett hållbart Västmanland. Skog, jord och vatten ska tas tillvara och vara en katalysator för produktion av hållbara och klimatsmarta råvaror med hög kvalitet. För att utveckla Västmanlands gröna näringar behövs kompetens och kunskap om våra tillgångar. Ösby naturbruksgymnasium och det gröna kompetenscenter som nu etableras där kan få en stor betydelse för utvecklingen av de gröna näringarna.

Centerpartiet vill att det ska finnas en offentlig servicegaranti i Västmanland. Statlig och offentlig service ska finnas i hela länet och ska vara samordnad efter befolkningens och företagens behov. Även tillgången till kommersiell service är en viktig förutsättning för landsbygdens tillväxt. Att tanka bilen eller köpa mjölk ska inte vara ett tidskrävande projekt. Centerpartiet vill öka möjligheterna för att etablera nya verksamheter genom att förenkla bygglov och slopa fastighetsskatten i tio år för den som förvandlar en tom verksamhetslokal

till ny verksamhet. På det sätt skapas incitament och möjligheter för fler verksamheter att etablera sig och växa.

Fler bostäder behövs även på landsbygden och det behöver samtidigt bli enklare att bygga. Krångliga regler som styr mot likformighet försvårar byggandet av nya bostäder på landsbygden. För att skapa fler platser för attraktiva bostäder på landsbygden krävs bland annat mer byggbar mark, att antalen riksintressen minskas och att strandsskyddsreglerna reformeras.

Våra förslag

- Alla politiska beslut ska vara landsbygdssäkrade.
- Att all offentlig upphandling kraftfullt använder LOU²:s möjligheter till svensk och lokal upphandling av livsmedel.
- Alla boende i länet ska ha tillgång till offentlig service inom rimligt avstånd.
- Peka ut LIS-områden i länet för att främja företagsutveckling.
- Möjliggör attraktivt boende på landsbygden genom att reformera strandskyddet.
- Bygga ut mobiltäckning och bredband i hela länet.

Kollektivtrafik och infrastruktur

Infrastrukturen är en nödvändig faktor för människor och företag. Centerpartiet är pådrivande för bättre infrastruktur innehållande bättre vägar och järnvägar men också en utökad digital infrastruktur i hela länet. Bredbandsutbyggnaden måste komma hela länet till del. Därför är det positivt att Region Västmanland och alla länets kommuner enats om en regional digital agenda tillsammans med Länsstyrelsen. Den regionala agendan måste realiseras för att bygga vidare det digitala samhället. Det är nämligen långt kvar tills hela länet har tillgång till stabila uppkopplingar för IT och telefoni.

Det är med stor oro vi ser att utvecklingen på flera håll på landsbygden går åt helt fel håll. När landsbygdsbor får slåss för att ens ha den fasta telefonlinjen kvar har utvecklingen inte bara stannat av, den har backat. Forceringen från marknadens aktörer där kopparnätet kapas och knappt ersätts med likvärdiga lösningar för varken bredband eller telefoni måste stoppas. Där trots allt koppartråden hänger kvar får abonnenterna dessutom inte den service eller felavhjälpling som behövs. Centerpartiet vill att aktörerna inte tillåts avsluta kopparnäten om inte fullgoda ersättningssystem finns.

Vår infrastruktur måste göra det möjligt att pendla inom länet och mellan Västmanland och våra grannlän med tidtabeller som är planerade för att inte ha långa väntetider när man byter sträcka eller transportslag. Centerpartiet vill nationellt satsa över en miljard på nätet av enskilda vägar, vilket är av särskilt stor betydelse för landsbygden. Järnvägskapaciteten i hela landet behöver stärkas. Centerpartiet vill se en utbyggnad av höghastighetsbanor men det får inte ske istället för upprustningen av befintliga stam- och lokalbanor. Centerpartiet har därför i sin nationella budget avsatt pengar för ett särskilt järnvägslyft för den regionala tågtrafiken. En utbyggd kapacitet och kortare restider mellan Stockholm och Oslo skulle också betyda ökade möjligheter för företag i regionen.

Länets vägar är i behov av upprustning och förstärkningsåtgärder för att klara de ökande transportererna. Trafiksäkerheten behöver höjas på fler håll och standarden på motorvägarna

---

² Lagen om offentlig upphandling (LOU).

förbättras. E18 mellan Köping och Västerås behöver in tidigare i den nationella infrastrukturplanen för ombyggnad till tvåfilig motorväg i båda riktningarna.

Länets infrastrukturplan måste även gynna hela länets vägnät med allmänna och enskilda vägar. Det är på det finmaskiga allmänna vägnätet som bland annat alla skogstransporter tar sin början. När nya regler för högre totalvikter omkring 74 ton börjar gälla måste det även till ett högre belopp för underhåll och förstärkningsarbeten på allmänna och enskilda vägar. Broar och vägtrummor behöver rustas för att klara kommande belastning. Satsningar på ökad bärighet är också en viktig del för att klara och öka länets livsmedelsförsörjning.

Men vägarna är även i behov av avlastning. Satsningarna på mälarfarlederna och hamnarna i Köping och Västerås ger potential till en utökad godstrafik på Mälaren. En sådan utbyggnad skulle kunna minska antalet lastbilstransporter avsevärt.

Länets kollektivtrafik

Centerpartiet vill verka för en väl utbyggd kollektivtrafik i hela länet som gör det möjligt att bo, arbeta, studera och bedriva företag i hela länet. Kollektivtrafikens olika trafikslag subventioneras via skattsedeln därför är det viktigt att alla länsbor erbjuds en pålitlig kollektivtrafik. Centerpartiet anser att all kollektivtrafik snarast bör köras på förnyelsebara bränslen.

Centerpartiet ser en stor potential för hela länet i att tillsammans med våra grannlän jobba för att minska pendelkrånget och korta restiderna. Här är trafiken till och från Stockholm på Mälärbanan, Svealandsbanan och Dalabanan samt den regionala trafiken via Tåg i Bergslagen och SVEN – Sala-Västerås-Eskilstuna-Norrköping, viktiga transportstråk för att knyta ihop och bygga en stark arbetsmarknadsregion.

Västmanland är ett sjöland med flera kommuner som har direktkontakt med Mälaren och där det är möjligt bör kollektivtrafik på sjön byggas ut.

Flygplatsen i Västerås är av regionalt intresse och bidrar till de jobbskapande verksamheternas utveckling både inom industri- och besöksnäring. Det är hela länets angelägenhet att bidra till att verksamheten på flygplatsen utvecklas och kan bidra till tillväxt och utveckling.

Våra förslag

- Befintliga kopparnät ska inte få tas ner innan fullgoda alternativ för fast uppkoppling finns på plats.
- Kollektivtrafiken skall vara väl utbyggd i hela länet och över länsgränsen.
- Inför ett 10-reserskort som gäller hela länet för pensionärer.
- All kollektivtrafik drivs på förnyelsebara bränslen.
- Utveckla kollektivtrafiken på Mälaren.
- Det är hela länets angelägenhet att utveckling sker av Västerås flygplats.

Sverige behöver grön tillväxt

Vi står inför stora miljöutmaningar. Ett ansvarsfullt miljöarbete och en hållbar värld har varit en av Centerpartiets viktigaste frågor under lång tid. Vår drivkraft är att uppnå resultat för miljön, inte att utfärda löften som inte går att hålla eller göra av med mest pengar på ineffektiva åtgärder. För att möta utmaningar krävs att varje krona används rätt, då är effektivitet och resultat viktigast.

En bättre miljö förutsätter även ekonomisk utveckling och tillväxt. Med gröna jobb och företag skapas lösningar och resurser för att satsa på miljöåtgärder. I Västmanland har vi naturresurser som skog och åkermark och företag som satsat på grön tillväxt. Vårt län kan därmed ge ett betydande bidrag i arbetet med att hantera de stora miljöutmaningar vi står inför.

Regional hållbarhet

Som regional utvecklingsaktör är hållbarhetsarbetet och miljöarbetet en central fråga för Region Västmanland. Inte bara för regionens egna verksamheter utan även för regionen som helhet. Det miljöprogram som Region Västmanland arbetar efter är därför inte tillräckligt. Ett hållbarhetsprogram behövs för att styra hela länet mot ett ökat hållbarhetstänk.

Faktorer som miljöpåverkan och samhällsbyggnad spelar stor roll för hur människor mår. Luftföroreningar och miljögifter påverkar människors hälsa och därför är det viktigt att Region Västmanland tar sitt ansvar för att minska utsläpp och vidta åtgärder för att bidra till en hållbar framtid.

Centerpartiet vill öka kraven och intensiteten i Region Västmanlands miljöarbete. Vi ser utvecklingspotential i arbetet kring livsmedel, upphandling, spridningen av mikroplaster, förnybara bränslen och antibiotikaförskrivning och läkemedelsrester. Centerpartiet vill även att Region Västmanland tar fram en trähusstrategi för ett mer hållbart byggande.

Våra förslag

- Region Västmanland ska ta fram ett hållbarhetsprogram för hela regionen.
- Fasa ut och förbjud inköp av produkter innehållande mikroplaster.
- Minska utsläppen och förbättra reningen av läkemedelsrester.
- Ta fram en trähusstrategi för Region Västmanlands byggnationer.

Klimat och energi

Omställningen till ett långsiktigt hållbart samhälle pågår för fullt. Förnyelsebara bränslen ökar i tillgång och blir mer tillgängliga, miljöbilar ökar i stark takt, energianvändningen effektiviseras och avfall sorteras och återvinns. Men vi är ändå bara i början av en nödvändig omställning. Offentlig sektor har ett stort ansvar för att skapa större efterfrågan och driva på utvecklingen av klimatvänliga och energieffektiva produkter och tjänster genom miljövämlig upphandling.

Landsbygden har genom alla jord- och skogsbrukare en central roll i skapandet av ett hållbart samhälle med ett kretslopp mellan landsbygd och stad.

Centerpartiet verkar nationellt för att transportsystemet i Sverige ska bli helt fossilfritt inom en generation. Vi vill att kommuner och regionen i Västmanland omedelbart tar konkreta steg för att nå dit med sina verksamheter såsom kollektivtrafik, persontransporter med mera. Centerpartiet vill även se en samordning mellan kommuner och regioner för laddningsinfrastruktur och tankställen för förnybara drivmedel.

Även flygets utsläpp måste minska för att vi ska nå högt uppställda klimatmål. Centerpartiet vill öka takten i framtagandet av förnyelsebart jetbränsle samt öka efterfrågan genom att införa kvotplikt. Det betyder att allt flygbränsle som tankas i Sverige ska ha en viss andel förnyelsebart bränsle. På så sätt minskar vi flygets klimatkostnader och får ett grönare flyg.

Västmanland är ett starkt energilän där forskning, innovation och teknikutveckling leder till ett grönare och mer hållbart samhälle. Det forskningscenter som nu byggs kring batteriteknik och utveckling kompletterar och stärker länets redan stora kunnande kring robotik och automation.

Centerpartiet vill se ett Västmanland oberoende av fossila bränslen genom att ta vara på den kraft som finns lokalt och uppmuntra mindre och småskaliga producenter av förnybara energi. Utvecklingen går snabbt framåt och det gäller att regelverken hänger med och inte hämmar utvecklingen. Skatteavdraget för mikroproducenter som levererar sin överskottsdel ut på det allmänna elnätet är ett bra medel för att styra mot att fler ska kunna producera sin egen el. Centerpartiet vill bygga vidare på detta genom att även andelsägare i småskalig elproduktion ska ha rätt till avdrag samt att det ska vara möjligt att sälja sin el till grannarna.

Vi måste också använda energin smartare. Potentialen i energieffektivisering är enorm, i såväl industrin som i offentliga miljöer och hushåll. Kommunernas och regionens ambitioner att driva på klimatarbetet ska uppmuntras av staten, inte förhindras att ställa höga miljökrav på exempelvis bostadsbyggande eller orättfärdiga skatter på produktion av förnyelsebar energi.

Våra förslag

- Ta vara på regionens förutsättningar till förnybar energiproduktion och skapa ett fossilfritt Västmanland.
- Grönare flyg med satsning på förnyelsebara flygbränslen.
- Utöka möjligheterna att föra över egenproducerad el till det allmänna elnätet och inför möjligheten att sälja överskottsdel till grannar.

Grönska och djur i livsmiljön

Ett rikt djur- och växtliv berikar våra liv och bidrar till att naturen kan stå emot de påfrestningar som vi människor utsätter den för. Centerpartiet tycker att det är viktigt att kulturlandskapet bevaras med betade hagar, ängsmarker och väl brukade skogar. Generationer av jord och skogsbrukare har varsamt brukat marken och bidragit till unika naturvärden i vårt län.

Det måste bli ett stopp för urholkningen av ägande-, brukande- och förfoganderätten där staten stoppar skoglig avverkning utan ersättning till den drabbade skogsägaren. Skogen måste få brukas om vi ska klara den gröna omställningen till ett fossiloberoende samhälle. Då kan inte staten oskäligt gå in och förhindra avverkningar för skogsägare, en harmonisering av direktiv om artförordningar och skyddsvärd skog måste till. Regelverket bör även säkerställa att när skogsägare tvingas till avverkningsstopp ska alltid ersättning från staten betalas ut.

Sverige har äntligen fått en strategi för en långsiktigt hållbar livsmedelsförsörjning. Centerpartiets målsättning är att öka livsmedelsproduktionen utan negativ påverkan på de mark-, vatten- och ekosystem som produktionen är beroende av. Offentlig sektor ska gynna klimatomställningen genom att upphandla närproducerade råvaror i sin verksamhet. På detta sätt bidrar vi till öppna landskap, minskade transporter samt till nya arbetstillfällen på landsbygden. Genom att ställa krav kan vi även minska användningen av antibiotika i animalieproduktion eftersom Sverige har betydligt mer restriktiva regler än många andra länder.

Både människor och djur behövs på landsbygden. En god livskvalitet är avgörande för de som bor och verkar där. Livskraftiga viltstammar är värdefullt för Västmanland och ska förvaltas bland annat genom jakt. Rovdjursstammarna måste kontinuerligt förvaltas för att hållas på en

nivå som kan accepteras av berörda människor och näringar. Beslut om förvaltning ska ligga decentraliserat på regional nivå.

Centerpartiet ska verka för en gemensam anpassningsbar förvaltning av klövvilt där älg, dovhjort, kronhjort och vildsvin ingår.

Grönområdena i våra tätorter ska värnas. Parker och stadsdelsskogar är viktiga andningshål och som uppmuntrar till vardagsmotion. Där kan våra barn hitta spännande lekplatser och skapa egna naturupplevelser. På våra sjukhus, omsorgsboende, förskolor och övriga offentliga miljöer verkar vi för att ta bort farliga kemikalier och hormonstörande ämnen för att uppnå en giftfri vardag.

Våra förslag

- Värna det svenska kulturlandskapet med dess biologiska mångfald.
- Staten ska alltid ersätta skogsägare för avverkningsstopp.
- Vilt- och rovdjursstammarna ska förvaltas regionalt.
- Centerpartiet ska verka för en anpassningsbar förvaltning av klövvilt.
- Offentlig upphandling ska alltid beakta klimat- och miljöaspekten oavsett om det handlar om livsmedelsråvaror eller inköp av mattor eller leksaker på förskolan.
- Grönområdena i våra tätorter ska uppmuntra till vardagsmotion och därför alltid värnas i detaljplaneringen.

Trygghet i hela landet

Centerpartiet vill minska risken för social och regional klyvning. Mellan de som har jobb och de som inte har, mellan delar av landsbygden där polisens utryckningstider är långa och områden dit polisen kommer snabbare. Mellan vissa utanförskapsområden och trygg villastad. Att ha ett jobb att gå till, att kunna sätta mat på bordet, att ha tillgänglig offentlig service och att känna sig behövd är kärnan i att vara trygg. Vi har alla rätt att känna oss trygga, oavsett ålder, bakgrund, eller var i länet vi bor. Känslan av trygghet riskerar att gå förlorad om vi inte vänder utvecklingen.

Vi behöver känna trygghet och leva utan att vara rädda för att bli utsatta för brott. Vi ska kunna somna utan att vara oroliga för inbrott och låta barnen gå till skolan utan oro för mobbning och andra övergrepp. Vi ska kunna känna trygga när vi parkerar våra bilar utan att oroa oss för bilbränder. Polisen ska ha ett långsiktigt mandat och de lokala poliserna ska i största möjliga mån jobba med uppgifter kopplade till det lokala området.

Trygghet är också att veta att vården finns där när vi behöver den. Att barnens vård är tillgänglig, att vi kan få träffa en läkare när vi behöver och att samhällets skyddsnet finns för oss om vi behöver det. Det ställer krav på tillräckliga resurser i vården, att sjuksköterskor och annan vårdpersonal har goda arbetsvillkor och att fler arbetar längre. Tryggheten behöver värnas.

Nära välfärd

Centerpartiet strävar efter en välfärd som omfattar och finns tillgänglig för alla och som utgår från den enskilda människans behov. Rätten till självbestämmande och inflytande över den vård och omsorg som ges måste gälla såväl unga, gamla, friska och sjuka.

Centerpartiet vill att välfärd och hälso- och sjukvård ska vara gemensamt finansierad via skattsedeln. För att även fortsättningsvis kunna erbjuda vård och omsorg av hög kvalitet

måste vi få ut mer vård och omsorg för varje skattekrona. En vård som inte är finansierad fullt ut drabbar alla västmanlänningar och i synnerhet de i störst behov av vårdens resurser.

En vård och omsorg som tillgodoser människors skiftande behov bygger på att det finns flera utförare att välja mellan. För att garantera människors rätt att välja krävs valfrihetssystem och etableringsrätt som ger vårdpersonal och entreprenörer möjlighet att starta egen verksamhet. Möjligheten att gå med vinst är en förutsättning för att vårdföretagare ska våga förverkliga sina idéer genom att starta eget, anställa fler medarbetare och utöka verksamheten. När fler aktörer tvingas konkurrera med varandra skapas drivkrafter att erbjuda hög kvalitet och tillgänglighet. Det kan vara ett sätt att få fler fasta familjeläkare. För Centerpartiet är det en självklarhet att exempelvis outnyttjade operationssalar kan hyras ut till privata läkarlag som specialiserat sig inom vissa områden.

Genom att använda lagen om valfrihetssystem, LOV, kan inflytandet öka över den vård som ges. Det kan även innebära en ökad trygghet för den vård man har behov av. Centerpartiet anser att det är viktigt att Region Västmanland sluter avtal med tydliga ekonomiska ramar och mål för respektive verksamhet.

Familjepolitik

Centerpartiets familjepolitik utgår från barnens och familjernas behov. Vår familjepolitik ger stöd för en trygg uppväxt för alla barn och ger föräldrar möjlighet att ta ansvar för barnomsorg och skola.

Regeringens nedskärningar inom LSS är för Centerpartiet helt oacceptabla. Att genom begränsningar i antalet assistanstimmar splittra familjer och skapa mindre frihet för dem i behov av assistans är inte i enlighet med lagen om stöd och service. LSS handlar för Centerpartiet om individens frihet och möjlighet att klara sig själv.

Föräldrar ska ha möjlighet att välja barnomsorg från flera olika utförare som uppfyller fastställda kvalitetskrav. Barnomsorgen ska ge utrymme för nytänkande och olika former av tjänster som passar den enskilda individens behov.

Den ekonomiska ersättningen ska ge alla en möjlighet att bli förälder. Det offentliga stödet ska nå alla barn. Centerpartiet vill därför förbättra och förenkla föräldraförsäkringen till en mer tydlig barn- och föräldraförsäkring. Med större fokus på barnet anser Centerpartiet att det också ska vara möjligt att fördela en del av föräldrapenningdagarna till fler närstående vuxna.

För oss är det viktigt att föräldrarna får möjlighet att vara föräldralediga. Vi vill därför utveckla föräldraförsäkringen med målet att få föräldrarna att dela mer lika på föräldraledigheten genom att använda ekonomiska drivkrafter. Centerpartiet vill därför återinföra jämställdhetsbonusen så att fler föräldrar delar lika på föräldraledigheten.

Våra förslag

- Återupprätta LSS och återigen ge de människor i behov av assistans rätten till assistans.
- Föräldrar ska själva bestämma över sin föräldraledighet och val av barnomsorg.
- Stimulera föräldrar att dela lika på föräldraledigheten genom återinförd jämställdhetsbonus.
- En del av föräldrapenningen ska kunna fördelas också till högst två ytterligare närstående vuxna.

Sjukvårdsprogram

Västmanlänningens väg genom vården

Centerpartiet strävar efter en välfärd som utgår från den enskilda människans behov. Den ska finnas tillgänglig för alla utan undantag. Rätten till inflytande över den vård och omsorg som ges ska gälla såväl unga som gamla, friska som sjuka. Välfärdens huvudsyfte är att garantera trygghet och likvärdiga förutsättningar trots att människors behov kan se olika ut.

En framgångsfaktor för en bättre vård är att stärka patientens roll. Patientlagen medger detta men det kräver också nya arbetssätt från vårdens sida. Centerpartiet vill att patientorganisationerna ges större möjlighet och inflytande när det gäller utvecklingen av vården i länet. Deras kunskaper och erfarenheter behöver tas tillvara på ett bättre och mer strukturerat sätt.

Samhällets stöd och hjälp till människor i behov av vård ges idag av olika aktörer. Individen skall vara i fokus och det är nödvändig att det finns möjlighet till helhetsbedömning. Att jobba utifrån en helhetssyn är viktigt och det ska göras genom förbättrad samverkan mellan t.ex. region och kommun, Försäkringskassan och arbetsgivare.

I Västmanland ska familjeläkarverksamheten vara den första instansen. Dit ska vi vända oss när hälsan sviktar och där skall det finnas kompetens för problem med både vår fysiska och psykiska hälsa. För att skapa en bättre närsjukvård för alla västmanlänningar är samverkan och samarbete mellan alla inblandade parter a och o. För att få en obruten vårdkedja med kvalitet, behövs ett tätt samarbete mellan familjeläkarverksamheten, specialistvården, slutenvården och kommunen. Här vill Centerpartiet underlätta för svårt sjuka patienter genom att införa en patientlots. Patientlotsen ska utgå från vårdcentralen och ansvara för att patienten kommer vidare framåt i vårdkedjan och får rätt stöd och vård när det behövs. Lotsen ska även ansvara för kontakten mellan kommun och landsting när det finns behov av det. På samma sätt som vi vänder oss till familjeläkaren med medicinska frågor ska vi kunna vända oss till patientlotsen för att få stöd och hjälp med vår väg genom vården.

Arbetet med e-hälsolösningar bör utvecklas och lyftas fram som en tydlig möjlighet för att öka servicenivån för regionens innevånare.

Den demografiska utvecklingen i Västmanland pekar på en allt äldre befolkning. Detta kommer att ställa stora krav på såväl kompetens som vårdplatser inom äldre vården. Därför ser vi ett behov av att utveckla och stärka våra geriatriska enheter.

Genom ett bättre samarbete mellan kommunens hemsjukvård, primärvård och specialistvård kan många av dagens återinläggningar undvikas. Centerpartiet vill också att landstinget och kommunerna utvecklar samarbetet med mellanvårdsplatser.

Centerpartiet verkar även för goda relationer med angränsande län för att underlätta för de människor som vill söka vård utanför Västmanland. De som arbetar på annan ort vill kanske ha sin familjeläkare där och då ska inte länsgränsen vara något problem.

Våra förslag

- Stärk patientens rätt till individuellt anpassad vård.
- Att Region Västmanland utvecklar samverkan med patientorganisationerna för att ta del av deras erfarenhet och kunskap.
- Inrätta mellanvårdsplatser.
- Utveckla fler geriatriska enheter i hela länet.
- Inrätta patientlotsar som hjälper människor genom vårdkedjan.

Trygghet och kvalitet i vården

Sjukvården som bedrivs i Sverige betalas med skattepengar, oavsett om vården ges av ett privat företag eller ett landsting. Eftersom det är just skattepengar som betalar är det viktigt att vården ska ges efter behov. Det betyder att du ska få den vård du behöver oavsett var du bor, varifrån du kommer, hur mycket pengar du har eller hur gammal du är.

De växande köerna i sjukvården gör att vården bli mer ojämlig. Skillnaderna i tillgänglighet är idag stor mellan landstingen. Om köerna tillåts växa mer kommer vi hamna i ett läge där bostadsort och ekonomi spelar allt större roll för vilken vård man får och när.

För att kunna korta köerna och öka tillgängligheten för patienten, behöver fler aktörer få möjlighet att hjälpa till att utföra vården. Att fler fristående utförare får vara med och leverera vård och omsorg, är direkt avgörande för att klara detta. Den som blivit ordinerad en operation skall inte behöva vänta mer än högst 60 dagar. Om detta ej går skall regionen i samråd med den vårdbehövande erbjuda operation på annan plats. Centerpartiet vill därför inrätta vårdgarantikontor.

En av grundpelarna i sjukvården är en helhetssyn på patienten. Idag ställs högre krav på vårdplanering utifrån patientens behov och situation. Anhöriga, kommunen och primärvården ska vara delaktiga i vårdplaneringen.

Helhetssynen tar sin början i primärvården där vårdcentralen ska vara den första instans som tar hand om patienten. Primärvården lider dock idag av bristande kontinuitet och brist på fast arbetande personal. Många vårdcentraler är i stort sätt beroende av hyrpersonal, främst läkare och sjuksköterskor. Denna utvecklingen måste brytas. Centerpartiet vill därför göra om systemet så att patienter listas på läkare och att rätten till fast läkarkontakt synliggörs bättre. Det bör även bli enklare för läkare att starta egen verksamhet.

För den nybildade familjen är barnavårdscentralen (BVC) den viktiga utgångspunkten. BVC:s uppdrag är viktigt för att se att både föräldrar och barn mår bra och utvecklas. Det borde vara självklart att såväl nyblivna mammor som pappor får hjälp och stöd i den förändring som familjebildandet innebär. Särskilt kopplat till depression.

Centerpartiet vill även arbeta för ett utökat hembesöksprogram inom ramen för BVC för att tidigt upptäcka barn och föräldrar i otrygga miljöer. Den modell som prövats i Rinkeby med fler hembesök och samarbete med socialtjänstens förebyggande verksamhet bör kunna införas även i vissa områden i Västmanland.

Centerpartiet ser vikten av den goda måltiden som en del av behandlingen du får vid sjukdom. En god måltid skall ge dig näring och förutsättning att klara av den medicinska behandlingen du får. Måltiden skall serveras på ett trevligt sätt och omgivningen där du äter är nog så viktig för en positiv upplevelse.

Att själv få välja var man ska vårdas i livets slutskede är självklart för oss i Centerpartiet. De avancerade hemsjukvårdsteam som finns möjliggör vård i hemmet om man önskar det. Sjukhusen i länet skall också ge möjlighet till vård i livets slutskede. Genom samverkan med kommunerna skall de som bor i särskilda boenden kunna vara kvar där sin sista tid.

Utveckling av teknik och metoder inom vård och omsorg skall uppmuntras. Vi tror att det ökar tillgängligheten för de som bor utanför tätorter och städer. Mobila lösningar är en naturlig del av framtidens vård. Den mobila familjeläkarenheten vill vi utöka då det kan motverka besök på akutmottagningen och förebygga inläggning på sjukhus. Centerpartiet

verkar för att flytta ut vård från Västerås till övriga delar av länet genom samverkan med primärvården och sjukhusen där vi tillvaratar ny teknik och den gemensamma journalen.

Digitala vårdtjänster ökar vårdens tillgänglighet och skapar utmaningar för hur vården bemöter patienterna. Region Västmanland behöver ta ett bättre grepp kring den digitala utvecklingen så att fler digitala tjänster kan erbjudas. Det rör sig både om enklare insatser som att fler ska kunna boka och boka om sin tid digitalt. Men även helt digitaliserade besök genom videosamtal eller liknande.

Ingen skall skadas av vården. Centerpartiet vill införa en nollvision för vårdskador. Centerpartiet vill stärka patientsäkerhetsarbetet genom att patientlotsen kan vara till hjälp vid klagomål på vården. Genom att erbjudas hjälp med eventuella klagomål direkt på vårdgivaren vågar fler anmäla de brister som finns och rutiner och arbetssätt kan därefter utvecklas mot en bättre patientsäkerhet.

Våra förslag

- Tillgång till Hälso- och sjukvård ska vara likvärdig i hela länet.
- Verka för att vi får fler utförare av hälso- och sjukvårdstjänster.
- Inrätta vårdgarantikontor.
- Fler patienter ska ha rätt till en fast läkarkontakt.
- Jämlig screening för att förebygga depression hos nyblivna föräldrar.
- Inför Rinkebymodellen³ för fler trygga uppväxtmiljöer.
- Den goda måltiden ska vara en självklarhet på våra sjukhus.
- Mobil familjeläkarenhet ska finnas tillgängligt dygnet runt.
- Möjliggör nära vård med ny teknik och fler digitala tjänster.
- Inför nollvision för att minska vårdskador.

Folkhälsa

Vårt mål är ett långsiktigt och heltäckande folkhälsoarbete som kräver att individen och hälsan sätts i ett större sammanhang och att man hittar tvärförbindelser mellan samhällets olika insatser. Som en del i detta måste också vård och omsorg hänga samman i bättre fungerade kedjor, för att undvika att människor hamnar i kläm. Ett samhälle som i högre grad är anpassat efter hur människors välbefinnande kan främjas är därför en viktig del i en hållbar utveckling.

Folkhälsa ska genomsyra hela samhällsarbetet och får aldrig vara en isolerad verksamhet. Varje beslut som tas ska förankras i ett folkhälsooperspektiv på samma sätt som de ska förankras i ett jämställdhets- och miljöperspektiv. Beslutsfattarna måste alltid vara medvetna om vad det har för betydelse för folkhälsan. Ett beslut ska alltid föregås av en folkhälsoprövning genom att en folkhälsokonsekvensbeskrivning görs som sedan ska följas upp för att se om effekten var den förväntade.

Region Västmanland behöver intensifiera sitt arbete med att kartlägga riskfaktorer för att minska behovet av sjukvård och främja friskfaktorer som gör att länets invånare mår bra.

För att öka de förebyggande insatserna i hela länet vill Centerpartiet att studieförbunden ges möjligheter att bidra. Genom samverkan där studieförbunden och vården arbetar gemensamt

---

³ [Rinkebymodellen innebär fler hembesök från BVC där även socialtjänstens förebyggande verksamhet finns med.](#)

utifrån nationella riktlinjer kan regionens insatser nå ut till fler och en mer jämlik hälsa uppnås.

Centerpartiet menar också att det måste finnas ett tydligare folkhälsoperspektiv i den kommunala planeringen och att Region Västmanlands kunskaper bör tillvaratas bättre genom samverkan.

Förskrivningen av antibiotika gör att mängden multiresistenta bakterier ökar allt mer. Antibiotikan riskerar bli verkningslös mot vanliga virussjukdomar och hotar på allvar folkhälsan negativt. Förskrivningen måste minska med tydliga mål och struktur för att nå dit.

Folkhälsoarbetet ska ha förankring i barn och ungdomars uppväxtmiljö där föräldrarna har huvudansvaret. Att lära sig vikten av rätt kost och bra motionsvanor är en god grund för barn att kunna behålla en god hälsa i ett vuxet liv.

Det är viktigt att tidigt upptäcka barn som behöver extra stöd och hjälp i sin utveckling. Därför vill vi införa screening i ESSENCE i samband med barnhälsovårdens kontroller. ESSENCE är en evidensbaserad metod som upptäcker barn med avvikande utvecklingsmönster. Med rätt stöd och stimulans tidigt förbyggs problem senare i livet.

Ungdomsmottagningarna i länets alla kommuner är en viktig resurs för att ge ungdomar stöd på rätt nivå. På samma sätt har mödravården en unik möjlighet att bli centrum för den del av folkhälsoarbetet som är specifikt för kvinnor.

Familjecentraler har visat sig vara en bra verksamhet för att på ett tidigt stadium uppmärksamma familjer med särskilda behov av stöd och hjälp. Samtidigt fyller familjecentralerna en viktig funktion genom att ge alla barnfamiljer en naturlig samlingsplats med olika typer av serviceinsatser från kommuner och landsting.

Region Västmanland erbjuder idag alla 50-åringar hälsosamtal. Centerpartiet vill utveckla den modellen med fler hälsosamtal. Därför bör hälsosamtal erbjudas för både 40- och 50-åringar. Hälsosamtalen ska ge människor bättre verktyg och stöd för att själva kunna påverka sin hälsa och kan innehålla motiverande samtal och stöd, screening för olika hälsotillstånd men också lyfta vikten av motion, nutrition och sömn. Utgångspunkten är att hälsosamtalen ska utformas efter individens behov och önskemål.

Centerpartiet föreslår också att ett äldrehälsovårdsprogram införs med ett tydligt förebyggande arbete för äldre att kunna behålla en god hälsa högre upp i åldrarna.

Våra förslag

- Hälsokonsekvensbedömningar bör föregå alla politiska beslut.
- Att det förebyggande folkhälsoarbetet bedrivs i samarbete mellan regionen och studieförbunden för att nå fler och en mer jämlik folkhälsa i hela länet.
- Folkhälsoarbete skall genomsyra all verksamhet och strategisk utveckling.
- Utöka hälsosamtalen till både 40- och 50-åringar.
- Införa ett äldrehälsovårdsprogram.

Psykiatri

Den psykiska ohälsan har ökat och fler människor har ångest, oro och andra psykiska besvär. Idag tar det ofta alldeles för lång tid att få hjälp. Det tycker vi är fel, särskilt när det gäller barn och unga. Där är det särskilt viktigt med snabb hjälp. Att ha en plats i samhället är viktigt och även om man har en psykisk sjukdom ska man kunna jobba och bidra utifrån sina

förutsättningar. Vi vill att också människor som är psykiskt sjuka ska ha ett meningsfullt jobb att gå till.

Primärvården spelar en viktig roll då det är dit man vänder sig först. Den psykiatriska kompetensen på vårdcentralen behöver förstärkas. Centerpartiet vill stärka psykiatrin inom primärvården och öka tillgängligheten till lättare psykiatrisk vård såsom samtalsterapi genom en ny nationell vårdform som inte kräver någon remiss. Om primärvårdens resurser ej räcker till skall psykiatrin ta över. Öppen specialiserad psykiatrisk vård skall finnas i hela länet genom öppenvårdsmottagningar. Mobila vårdteam kan ytterligare säkerställa tillgängligheten till likvärdig vård.

Vår rättspsykiatriska enhet i Sala har alla förutsättningar att erbjuda vård och behandling i de moderna lokaler som de har. Centerpartiet anser att möjligheten att laga sin egen mat borde vara självklar för patienterna som vistas på rättspsykiatrin. För att dessa patienter skall fortsätta leva sitt liv i samhället krävs bra samverkan med kommuner, psykiatrin och andra aktörer när de skrivs ut.

Allt fler barn och unga mår dåligt. Samtidigt är det för få unga som får den hjälp de behöver. Köerna till barn- och ungdomspsykiatrin (BUP) är idag oacceptabelt långa. Få landsting klarar av det nationella målet om att 90 procent av de barn och unga som söker vård ska få komma på sitt första besök inom 30 dagar.

Centerpartiet vill satsa på kortare köer inom BUP, genom att ge pengar till de landsting som kan erbjuda hjälp i tid. Samtidigt vill vi göra det enklare att få hjälp i skolan genom elevhälsan. Samverkan mellan föräldrar, skola, socialtjänst och andra aktörer är viktigt för att tidigt upptäcka om barn far illa eller mår dåligt. Familjecentraler kan vara en arena för samverkan.

Västmanland sticker ut i självmordsstatistiken och vi måste fortsätta arbetet med att få ner antalet självmord och självmordsförsök.

Våra förslag

- Öka möjligheten till individanpassad vård på rättspsykiatrin.
- Tidiga och samordnande insatser/stöd till barn och unga i utsatta situationer från kommun och landsting, via skola, elevhälsa, socialtjänst, barn- och ungdomshälsan samt barn- och ungdomspsykiatrin (BUP).
- Ökad samverkan mellan Barn- och ungdomspsykiatrin - vuxenpsykiatri-rättspsykiatri – habiliteringen
- Ökad tillgänglighet för barn/unga som behöver insatser från fler kliniker.
- Skapa förutsättningar för ett tydligt samarbete med patientföreningarna.

Habilitering

Habiliteringen vänder sig till de personer som har varaktiga funktionsnedsättningar. Varje individs behov av helhetssyn ska vara grunden för verksamheten. Att utgå från människans möjligheter och arbeta förebyggande är en självklarhet då målet är att öka självständigheten och livskvalitén för personer med funktionsnedsättningar.

Snabba och tidiga insatser är otroligt viktiga för personer i behov av habilitering. Rätt insatser och rätt hjälpmedel kan göra skillnad för den enskilde under hela livet med mer frihet och fler möjligheter som resultat.

Varje person som är inskriven på habiliteringen skall ha en individuell habiliteringsplan. Många med funktionsnedsättningar har kontakt med flera enheter inom regionens verksamhet och Centerpartiet ser vikten av att det sker en samverkan mellan enheterna där individen är i centrum.

Oavsett var i länet du bor skall du ha tillgång till habilitering utifrån din habiliteringsplan. Insatserna skall vara lika goda för barn, ungdomar och vuxna som har behov.

Våra förslag

- Habiliteringsplanerna skall följas upp kontinuerligt och vara aktuella
- Habiliteringsverksamheten är behovsstyrd och utgår från delaktighet
- Inför fritt vårdval för habiliteringsverksamheten

Rehabilitering

En god hälsa är av största betydelse för ett gott liv för individen men även viktigt för att hela samhället ska fungera. Alliansregeringens satsning på rehabiliteringsgarantin var ett steg i rätt riktning. Att ge människor makt över sitt liv är viktigt och därför vill vi arbeta för fortsatt och utvecklad rehabiliteringsgaranti som ger råd, stöd och aktiva insatser efter behov.

Det är viktigt att rehabiliteringsinsatserna sätts in snabbt och att varje person får en individuell rehabiliteringsplan och ges möjlighet att aktivt delta i rehabiliteringsprocessen. För att kunna få en snabb rehabilitering anser Centerpartiet att alla ska ha rätt till remissfria besök. Patienten ska själv kunna välja det som hen anser vara bäst, till exempel naprapat, kiropraktor eller sjukgymnast. Dessa är legitimerade och kan avgöra om behandlingen är tillräcklig.

Hjälpmiddel har stor betydelse för rehabiliteringen och där har landstinget tillsammans med kommunerna ett stort ansvar att se till att de personer som har behov av hjälpmedel får sitt behov tillgodosett så att de kan förbättra sin funktionsförmåga och uppnå en bra livskvalitet.

Rehabilitering främjas av grön terapi och det är viktigt med nära tillgång till natur, Rehabiliteringsträdgårdar och även växtodlingar inomhus. Detta kan påskynda tillfrisknandet. Centerpartiet vill utveckla den gröna rehabiliteringen.

Våra förslag

- Den enskilde ska ges inflytande över den egna rehabiliteringsprocessen
- Införa fritt vårdval för rehabilitering
- Införa utbildning för afatiker vid Tärna Folkhögskola.
- Utveckla möjligheterna till grön rehabilitering.

Tandvård

Alla invånare i Västmanland har rätt till en god tandhälsa. Tandstatusen och hur man mår i munnen påverkar även hälsotillståndet i stort. Tänder kan och ska därför inte ses som en separat del av kroppen och munvården bör därför i större grad likställas med övrig vård.

Barn- och ungdomstandvård ska bedrivas på ett sätt så att kvalitén garanteras. Ett tandvårdsprogram bör finnas på samma sätt som familjeläkarprogrammet. Vi är öppna för alternativa driftsformer, det viktiga är att framtaget tandvårdsprogram följs. Tandvård för barn och ungdomar skall också erbjudas på ett sådant sätt att den stimulerar till fortsatt tandvård även efter uppnådda 23 år. En fri undersökning vart annat år skall erbjudas vid åldern 24-26 år.

Valfriheten inom tandvården är idag stor men det måste bli enklare för patienter att jämföra tandläkare och dess prislister. En större transparens kring prisbildningen ökar patientens ställning. Därför behövs en samlad tjänst för jämförelse mellan de olika alternativ som finns.

Våra förslag

- Fri undersökning vartannat år skall erbjudas till alla mellan 23 och 26 år.
- På sikt utöka tandvårdsstödet.
- Att forskningen om odontologi skrivs in i Tandvårdslagen på motsvarande sätt som i hälso- och sjukvårdslagen.
- En nationell tjänst för prisjämförelse för att enklare välja tandvård till rätt pris.

Personalpolitik

En god och långsiktig personalpolitik vinner både personal och patienter på. Under de kommande åren kommer en stor generationsväxling med många pensionsavgångar att märkas av i regionens verksamheter. Dessutom är det inte längre bara vårdföretag som konkurrerar om vårdpersonalen. Därför är det viktigt att landstinget intensifierar och moderniserar arbetet med att vara en attraktiv konkurrenskraftig arbetsgivare. Centerpartiet vill att anställda inom Region Västmanland ska trivas genom delaktighet, ansvar och arbetstillfredsställelse. Konkurrenskraftiga löner ska vara en självklarhet för att behålla befintlig personal samt attrahera ny arbetskraft.

Åtgärder för att bibehålla statusen för vårdirken är att erbjuda heltidstjänster med rätt till partiell tjänstledighet, ge möjlighet till individuella arbetstider, kontinuerlig utbildning för all vårdpersonal, att främja alternativa driftsformer.

Det måste även löna sig för den som vidareutbildar och specialiserar sig. Tydligare karriärvägar och bättre förutsättningar behövs. Betald specialistutbildning är ett sådant exempel. Här vill Centerpartiet att sjuksköterskors specialistutbildningar utformas mer likt läkarnas ST-utbildning. Det skulle medföra att sjuksköterskor, likt läkare, kan jobba och få lön under utbildningen. Centerpartiet vill även inför en examenspremie för sjuksköterskor som stannar kvar i yrket.

Läkarförsörjningen behöver bättre kontinuitet och styrning mot vilka professioner som faktiskt behövs i vården. En nationell samordning kring AT- och ST-tjänster behövs för att säkra kompetens och kontinuitet i hela landet.

Regionen ska jobba aktivt för att skapa en god arbetsmiljö och bra arbetsvillkor så att ohälsa relaterat till arbetet undviks. Om ohälsa trots det uppstår ska åtgärder utifrån forskning och beprövade erfarenheter sättas in. Friskvård ska vara en obligatorisk del av arbetstiden. En god arbetsmiljö kräver ett kompetent ledarskap, delaktighet, eget ansvar, möjligheter till utveckling, forskningsfokus och lyhördhet. Chefsstrukturer måste luckras upp och flyttas närmare personalen och verksamheten.

Vårdpersonalens arbetsuppgifter är varierande och kräver olika kompetens. Vi anser att olika arbetskategoriers kompetens ska förstärkas och tas tillvara på rätt sätt.

Regionen bör verka för att personal tar över verksamheter, gärna i form av personalkooperativ, och bidrar till att utveckla och förbättra vården.

Våra förslag

- Rätt till individuell arbetstidsanpassning ska införas.

- Regionen ska kontinuerligt verka för att höja kompetensen hos all befintlig personal samt skapa karriärmöjligheter.
- **Minska beroendet av hyrpersonal.**
- Friskvård som en obligatorisk del av arbetstiden.
- Rätt till individanpassade arbetsuppgifter
- Konkurrenskraftiga löner och anställningsvillkor.

